

Ekonomi İçin Toplum Değil, Toplum İçin Ekonomi

Anarşist Ekonomi Tartışmaları (21)

Nikos Anestios

27.04.2016

Meydan Gazetesi olarak geçtiğimiz Ocak ayında düzenlediğimiz “Anarşist Yayınlar Söyleşi”nde, Yunanistan’da yayınlanan Apatris Gazetesi yazarları ile bir araya gelmiş; hem Yunanistan coğrafyasındaki anarşist hareketi hem de Apatris Gazetesi’nin çalışmalarını konuşmuştuk. Uzun zamandan bu yana, düzenlenen kitlesel eylemlerle, grevlerle birlikte halkın en önemli gündeminin ekonomik kriz olduğu bir coğrafyada yaşayan ve mücadele eden anarşistlerin, kapitalizmin ve devletin yaratıcısı/sürdürücüsü olduğu ekonomik krizlere dair yazdıklarının önemli olduğunu düşünerek; Meydan Gazetesi’nin bu sayısında, Apatris Gazetesi’nden yoldaşların seçtiği ve İngilizcesi Apatris Gazetesi’nde yeni yayınlanan bir yazıya yer veriyoruz.

“Ekonominin örgütlenmesi, üretimin her türü için, Toplumsal Ekonomi ilkelerine sıkı sıkıya uyarlanacak. Toplumsal Ekonomi, genel meclislerde toplanan üreticilerin çeşitli örgütleri tarafından sürekli kontrol edilerek yönetilecek. Tarım meclisleri, fabrika ve istatistik meclisleri, her bir komünün politik bir birim ve coğrafi alt bölüm kabul edildiği bir ağ yapısında örgütlenerek özgür bir federasyon oluşturacaklar. (...) Zaman geçtikçe, bu yeni toplumun, her bir komüne, öz-yönetimi için ihtiyacı olan teknolojik araçları sağlayacağını düşünüyoruz, çünkü insan -ya da bu durumda komün- ne kadar özgür olursa, başkalarına o kadar bağımlı olur.

(...)Komünden komüne ürünlerin takası için, komünal konseyler blge federasyonları ve konfederasyonun üretim-dağıtım konseyi ile temasta olacak; eksik ve fazla durumlarını bildirecekler. Problemler, iletişim ağı üzerinden çözülecek.

Komün içinde tüketim, fabrika konseyleri tarafından düzenlenen üretici kartı yoluyla yapılacaktır. İhtiyaçların sağlanması için tüketim hakkını veren üretici kartı, bir değişim aracı olarak iki özelliğe sahiptir:

1. Devredilemez.

2. Üstünde yazılı olan çalışma saatine karşılık, ortalama bir tanzime denk düşer ve bir yıl geçerlidir.

Çalışmayanlar için üretici kartlarını komünal konseyler düzenleyecek.

Yine de sabit bir düzenlemeye gidemeyiz. Diğer komünlere zarar vermediği sürece, her bir komünün öz-yönetimine ve kendi içinde uygulayacağı değişim modelini örgütlenme hakkına saygı duymak zorundayız.”

CNT’nin Mayıs 1936 tarihli “Özgürlükçü Komünizmin Konfederal Anlayışı” metninden alınmıştır.

Mümkün olan tek ekonomik örgütlenmenin mevcut örgütlenme olduğu kanısı, yukarıdaki alıntıyla birlikte, şüpheli okurun gözünde boşa çıkar. Benzer şekilde, şimdiye kadar hiçbir anarşist ekonomi önerisi olmadığı kanısı da. Fakat tabii ki, o döneme ait ekonomik tasarımın kapsamı, bugün için yeterli değildir ve artık tümüyle farklı olan bir dünyada kopyalanamaz.

O zaman, İspanya’daki devrimcilerin benimsediği temel ekonomik ilkeler, kesinlikle bugünün insanlarına da ilham verebilir. Ancak her coğrafyanın kendine has biçimde sürekli değiştiğini düşünürsek, bu ilkelerin özel uygulamaları tümüyle farklı bir biçim alabilir. Örneğin Yunanistan’da, konuşmaya başlarken üretim araçlarının toplumsallaşmasından bahsetmek kolay değil. Bir yandan, muhalif hareketin, toplumun sınıfsal yapısının güncel bir analizini yapmadığı; diğer yandan, Yunanistan’da bir süredir yaşanan hızlı değişimlerden sonra bile, nüfusun çoğunu mülk sahibi küçük-burjuva katmanlarının oluşturduğu

kolayca görülebilir. Bu katmanlar, büyük olasılıkla genel kolektifleştirme fikrinden dehşete kapılacaklardır. Emegın paylaşılması, teknolojik araçlar, üretim ve dağıtım sistemi, ihtiyaçlar ve arzular, belki de antropolojik tipin kendisi tümüyle değışti.

Ne olursa olsun, özgürlükçü-anarşist bir toplumun ekonomik sisteminden bahsettiğimizde, bu:

- Parasız ve pazarsız,
- Devletsiz,
- Üretim araçlarının özel mülkiyette olmadığı, kar amacı olmayan ve kar artırmanın felakete götüren zincirlerinden özgürleşmiş bir ekonomidir.

Amaçlanan ise bunun yerine;

- Bağımsız, otonom ve karşılıklı yardımlaşma yoluyla kendiliklerinden ilişkilenen komünler,
- Kapital gibi biriktirilemeyen, denk değışim araçları ve pratikte “her birinden yapabildiği kadar, her birine ihtiyacı kadar” üretim-dağıtım ilkesinin somutlaştırılması,
- Ücretli sömürüyü dışlayacak şekilde, üretim araçlarının kolektif sahipliği,

Ve son olarak ve en çok...

- ... Kara değil, insanların gerçek ve sistematik olarak güncellenen ihtiyaçlarına ve arzularına dayanan, bir üretim ve dağıtım modeli. Yani, toplumsal (bazılarına göre “ahlaki”) bir ekonomidir. Üyeler-üreticiler, bu ekonomik mekanizmaların tümüyle farkındadır; bu ekonominin büyüklüğüne beraber karar verirler ve doğrudan demokratik bir yöntemle karar alınan genel meclisler yoluyla bu ekonomiyi kontrol ederler. Başka bir deyişle, günümüzün felaketler ekonomisinin tersine, toplum için bir ekonomi.

Biz ekonomist değiliz. Burada değer ve artık değer hakkında ya da cari açık ve ticaret dengesi hakkında teorilere başvurmayacağız. Çünkü bütün bu terimler, egemen olan, paraya dayalı ticaret ekonomisi üzerine kurulmuş ve bu ekonomi tarafından tanımlanmıştır. Sadece bu nedenle değil, bütün güncel ekonomik teorilerin, mevcut ve bizim bahsettiğimizden tamamen farklı, kapitalist kurgular üzerine olması nedeniyle de. Burada, bu devasa meseleyi her yönüyle içeren eksiksiz bir ekonomik şema sunmanın mümkün olmadığını teslim edeceğinizi umuyoruz: iş bölümü, hangi ihtiyaçların temel olduğu, hangilerinin olmadığı, bir modelden diğerine nasıl geçileceği, gelirin nelere tahsis edileceği vb. Böylesi bir girişimin sadece bir gazete yazısında ele alınmasının pratikte imkansız olması bir yana, böyle bir “makro-sistem” sorununa verilebilecek tüm cevapları ele almak hiç kimsenin hiçbir zaman yapabileceği bir şey değildir. Aslında böyle bir girişimin somut bir biçim alması için, bütün bir nüfusun ve toplumsal hareketlerin uzun dönemli faaliyeti ve yaratıcılığı gerekir – tabi böyle bir dönüşümün zamanı gelirse. Bizim burada yapabileceğimiz ise, kaynakları, yöntemleri ve -umarız- pratik deneyleri sorgulayan, kurgulayan, araştıran bir tartışma için başlangıç olabilecek fikirlerin ve pratiklerin kabaca bir özetini vermektir.

Farklı, yani bireysel ve toplumsal otonomi, özgürlük ve eşitlik arasındaki denge gibi anarşist ilkelere dayalı bir toplumsal örgütlenmenin belki de çözmesi gereken ilk problem, kıt kaynakların, herkesin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde ve aynı zamanda tercih özgürlüğünü koruyacak şekilde nasıl tahsis edileceğidir. Burada, kendinde büyük bir mesele olan kıtlıktan bahsediyoruz ve mevcut akıl dışı modelden dengeli bir sosyoekonomik bir modele dönüşümün bir yandan vahşi sınıf çatışmasını engellemeyeceğini, diğer yandan, bu dönüşümün bir anda ve her yerde birden olmayacağı gerçeğini dikkate alıyoruz.

Kapitalizm, doğası gereği, daha önce hiçbir toplumsal modelin yaratmadığı kadar derin bir ihtiyaçlar kıtlığı algısı yaratır. İnsanlar bütün bunlara paradoksal bir süreç tarafından temelden yabancılaştırılıyor: İş yapan ve malları üretenler onlar, ama ihtiyaçları olan malları değil... İhtiyaçlarına hiçbir zaman

erişemiyorlar mı? Bilakis, ihtiyaç maddeleri kontrolleri altında değil ama sonradan onlara satılıyor... Tabii, yine kontrol edemedikleri ya da kolektif olarak karar vermedikleri kurallar ve düzenlemelere dayanarak. Bu kurallar malların kendisi üzerinden dayatılır, çünkü artık herkesin hayatında merkezi öneme sahip olmuşlardır ve pazardaki dalgalanmaları hayatı yönetir: hayat boyu fiziksel ya da fiziksel olmayan mallara bağımlılık. Böylece insanlar/üreticiler sürekli, kendi emekleriyle üretilen malların yarattığı bir stresle karşı karşıya kalıyorlar: Sahip olacak mı, olmayacak mı? Anarşistlerin kıtlık ve yaşam kalitesi meselesine bakışına göre, ekonomik düzeyde, (özgürlük ve refah kelimelerinin gerçekte bir anlamı olması için) gerekli olan şey basitçe zenginliklerin korunması değil, bir bolluk toplumdur. Ancak eğer bu bolluk, (bugün yaşadığımız gibi) üretimin sınırsız büyümesine, doğal kaynakların yok olmasına ve insan bedenlerinin ve ruhlarının tükenmesine dayanacaksa; bu bolluğa hiçbir zaman ulaşamayacağı açıktır. Bolluğu mümkün kılacak üretici yapılanma biçimi, kaçınılmaz olarak, üretimin miktarı ile ihtiyaçları yaratan sistem arasındaki ilişki hakkında toplumun ya da topluluğun benimsediği görüşe dayalıdır. Bu yüzden bolluk toplumunun, ne bugün yürürlükte olan ve büyük miktarlarda tüketim malının üretimini dayatan modelle, ne de ticari üretim ve ekonomik büyüme uğruna insanların ve doğanın tüketilmesiyle ilişkisi vardır. Günümüzün kapitalist çağında yaşamlarımızı yöneten -paranoyak düzeyde- kurgulanmış ihtiyaçları akıl süzgecinden geçirirsek, çağın aşırı yoğun işleri ve birikim kaygısı olmadan da ürünlerin bolluğu ve aynı zamanda “boş zamanın” bolluğu devam edebilir.

Özgürlükçü bir ekonomik modelde üretimin amacı durmaksızın büyüme değil, topluluğun ve onu oluşturan bireylerin temel ve temel olmayan ihtiyaçlarını karşılamaktır. Bu yüzden, çalışma zamanı ve gerilimi, üretilen malların miktarı ve üretimin verimi tek bir amaçla ilişkilidir, ihtiyaçların etkili bir şekilde karşılanmasına. Günümüzdeki maliyetlerin en aza indirilmesi ya da üretimin en yüksek seviyesine çıkarılması ise tümüyle farklı bir amacı karşılamak içindir, ekonomik göstergeler.

Bu çerçevede topluluk için yapılan toplam üretim seviyesi, bu topluluğun genel meclisinde belirlenir. Bu topluluğun biçimini ve nüfusunu da gelecek toplumunun insanları belirleyecektir. Kolektif olarak onaylanmış ve örgütlenmiş bir plan ve üyelerin tercihi ile kurulan her bir iş yerinin neyi ne kadar üreteceği ise o iş yerinin meclisi tarafından belirlenir. Bu şekilde, her bir üretken birimi için gereken kaynaklar komünal kaynaklardan ve her zaman kolektif olarak biçimlendirilen plana göre tahsis edilebilir.

Buradaki soru ya da birçok sorudan biri, bütün bu üyelerin tercihlerini ifade eden somut biçimin nasıl olacağı ve tahsis edilen toplam komünal kaynakların miktarı. Bu noktada, “komünal” terimini kullandığımız her yerde, daha geniş insan topluluklarını ifade eden terimleri, örneğin bölgenin coğrafi büyüklüğe göre, “federal”, “konfederal” vb. kullanabiliriz. Bu soru kendinde daha geniş bir meselenin bir parçasıdır: Genel bir değişim aracı ya da para var olmayacağına göre, her bir birey üretimden kendine düşen paydan nasıl faydalanacak? 1936 İspanya Devrimi’nde kurulan anarşist kolektifler ve kooperatifler gibi tarihte yaşanan deneyimler ve o günden bugüne ortaya atılan çeşitli teoriler, genelde, her bireye ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için verilen bir çeşit yazılı bir yetki belgesinde ortaklaşıyor. Bu bazı teorilerde “kupon” ya da “karne” adıyla, diğerlerinde “tüketim kartı” olarak geçiyor. Bu belgelerin, para gibi genel bir değişim ya da birikim aracı olmaması için kişiye özel düzenlenmesi gerekir. Komünlerin federasyonu ya da federasyonların konfederasyonu adına düzenlenir ve bireye ihtiyaçlarını karşılaması için yetki verir ama bunu tam olarak nasıl/neyle yapacağını önceden belirlemez. Böylece bireysel tercih özgürlüğü sağlanmış olur. “Temel ihtiyaçların” neleri kapsadığı ve bunların miktarları, katılımcı, doğrudan demokratik (kon)federal meclisin karar alarak belirleyeceği bir meseledir. Bu kararda, üye komün meclis kararları ve federasyonun kullanılabilir kaynakları hesaba katılmalıdır. Bu şekilde, temel ihtiyaçların karşılanma seviyesi, tek bir bölgenin kaynaklarına bağlı olmaz ve kaynaklar açısından bölgesel eşitsizliklerin bunu etkilememesini sağlarız.

Bireylere dağıtılan bu “kuponların” sayısı, (kon)federasyon düzeyinde arz ve talep temelinde belirlenecek. Talep, konfederasyonun nüfusu ölçülerek ve ihtiyaçları farklı olabilecek genç, yaşlı, öğrenci, ebeveyn, gibi kategoriler için genel meclisler tarafından önceden belirlenmiş ihtiyaç karşılama miktarları kullanılarak tahmin edilebilir.

Arz konusunda, meclisler ya da onların gönderdiği, geri çekilebilen temsilciler, kullanılabilir üretim araçlarına göre üretimin seviyesini, her kaynaktan ne kadar gerektiğini, toplam kaç saatlik emek gerektiğini yani haftada en az kaç saat çalışmak gerektiğini hesaplayabilirler.

...Bu yazının başında belirttiğimiz gibi, olası sorunları düşünüp çözümler üretmek için, şimdi bizim, yarın meclislerin değinmemiz gereken başka sonsuz sayıda mesele var. Örneğin çeşitli topluluklar/komünler arasında değiş tokuşun nasıl düzenleneceği. Yine de, analize daha fazla devam etmeyeceğiz çünkü gazetenin kullanabilecek alanı sınırlı. Sadece, yapacakları ve mevcut pazar kuralları konusunda karşılaşacakları bütün engellere rağmen böylesi komünlerin, halkların, topluluklarının bugünden oluşturulabileceğini not düşeceğiz. Ne olursa olsun, bunları temel özellikleri; kullanılabilir üretim araçlarının eşit, kooperatif bir yapıda öz-yönetimi, topluluğun üretmediği ürünlerin toptan alınma olasılığı, ürünlerin doğrudan tüketicilere dağıtılması ve böylece araçların olmaması ve üretim maliyetlerinin azaltılması, vb. Ek olarak, böyle toplulukların/komünlerin kendiliklerinden kurdukları bağlantılar, ürün fazlalarını birbirleriyle değiş tokuş yapmalarını kolaylaştırabilir. Özellikle değişik coğrafyalarda bulunuyorlar ve farklı ve çeşitli mallar üretiliyorlarsa.

... Sonuçta, “yolu yürüyerek açarsın”.

İHTİYAÇLARDAN ve ARZULARDAN TASARRUF DEĞİL
ONLAR İÇİN ÖRGÜTLENME

Anarşist Kütüphane

Nikos Anestios
Ekonomi İçin Toplum Değil, Toplum İçin Ekonomi
Anarşist Ekonomi Tartışmaları (21)
27.04.2016

<http://apatris.info/economics-for-ot-the-reverse/> - Çeviri: Özgür Oktay

tr.anarchistlibraries.net